

3. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ (1925)

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ χειμάρρου ὄχθης ἐγένετο ἀνακάθαρσις καὶ μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα νοτόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου (ΑΕ 1917 ²³⁹ εἰκ. 1 1919 ¹⁰⁰ εἰκ. 2, Ν²⁶—Ν²⁸) καὶ δυσμόθεν τοῦ διπύλου (ΑΕ 1923 ¹⁶⁴ εἰκ. 2), ἔνθα καὶ παχίστη ἢ ἐπίχωσις. Τὰ νοτόθεν καὶ δυσμόθεν τῆς στοᾶς τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου μένουν ἡμισκαφῆ.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἢ ἐν τῷ ναῷ μεγάλη βάσις ΠΑΕ 1884 πίν. Ε α'' ἔφευρεν, ὡς εἰκάσας, τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου, ἰδρυμένον ἐπὶ τῆς εὐρεθείσης μεγάλης λιθίνης πλίνθου, ἣτις φέρει εὐρὸν κοίλωμα χάριν κολοσσοῦ ἀγάλματος.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεκαθάρθησαν τὰ τοῦ ἀνδρείου λουτρῶνος (ΑΕ 1923 ³⁶), ἔξεκαλύφθη δὲ μήκιστον μάρμαρον τῆς κρήνης (μ. 220, ὕψ. 0485, πᾶχ. 039) πλησίον δεξαμενῆς (πρβ. περὶ τῆς σκαφῆς τοῦ 1924 ἄ. σ...) καὶ δύο πυάλων (πυρρῆς καὶ μαρμαρινῆς) ἐπὶ δαπέδου πλακῶν, αἵτινες φέρουσι παραλλήλους ἐντομὰς ποιηθείσας ὅπως εὐχερέστερος ἦ ὁ βαδισμὸς καὶ μὴ ὀλισθάνωσιν οἱ λουόμενοι.

Ἄλλαι ἐργασίαι καὶ διευθετήσεις ἐγένοντο πολλαχοῦ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ἄνωρθώθησαν κίωνων σφόνδυλοι καὶ ἄλλοι μεγάλοι λίθοι εἰργασμένοι μετεκινήθησαν, ἔτι δὲ ἀνακάθαρσις ἐγένετο ἄλλοθι τε καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ στοᾷ, ἣς δυσμόθεν τε καὶ βορροᾶθεν ἠρευνήθησαν οἱ ὄχεοι. Καὶ ἐν μὲν τῷ δυσμικῷ διαδρόμῳ (πλ. 265) τὸ δάπεδον ὅλον εἶνε πλαξίν ἐστρωμένον μεγάλαις, ὧν αἱ δυσμικαὶ εἰσιν ἅμα τοῦ δυσμικοῦ τῆς στοᾶς τρίχου ὑπόστρωσις, ἧγουν εὐθυντηρία τῶν τούτου ὀρθοστατῶν, διὰ μέσου δὲ τοῦ διαδρόμου τούτου αὐλαξ στενὴ ἐπὶ τῶν λίθων, βορρονότιος ἐκανόνιζε τὸν ροῦν τῶν ὄμβριων ὑδάτων, ἅτινα μετὰ τοῦτο διὰ βορρονοτίου ὑπονόμου ἐφέροντο πρὸς τὸν χεῖμαρον. Ἐν τῷ βορείῳ ἄκρῳ τοῦ διαδρόμου τὸ δάπεδον εἶνε καὶ διὰ παχέος κονιάματος ἐστρωμένον. Ἐν τῷ διαδρόμῳ κείνται μεγάλοι τινὲς λίθοι κυρτὴν ἔχοντες τὴν ἄνω στενὴν ἐπιφάνειαν, πεπτωκότες ἐκ τοῦ δυσμόθεν ἀνατολικοῦ θωρακείου τῆς εἰς τὸ θέατρον ἀναβάσεως.

Ὡσαύτως ἠρευνήθη ὁ μεταξὺ τῆς νοτόθεν τοῦ θεάτρου κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος καὶ τῆς στοᾶς κείμενος καὶ μετὰ τοῦ δυσμικοῦ συνεχόμενος βόρειος διάδρομος. Οἱ τοῦ ἀναλήμματος ἀναβασμοὶ ἦσαν ἀριθμὸν 10, ἔχουσι δὲ ἕκαστος ὕψ. 045, πλ. 025—028. Τοῦ βορείου διαδρόμου τὸ πλάτος δυσμόθεν μὲν, ἧγουν νοτόθεν τοῦ θεάτρου, ἔνθα τὸ ἀνάλημμα, εἶνε 210, ἀνατολόθεν δὲ ἔνθα στενοῦται ἔνεκα τοῦ βορροᾶθεν διήκοντος βράχου, 160. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαδρόμου ἀνατολόθεν τοῦ θεάτρου ἀνοίγεται τὸ στόμιον τοῦ ἐκ τοῦ θεάτρου κατιόντος ὑπονόμου, ἐντεῦθεν δὲ τὰ ὄμβρια ὕδατα δι' ὄχετοῦ λατο-

μητοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου (διάρρου πλ. 0 45) ἀπωχεύοντο κατὰ μῆκος τῆς βορείου τοῦ διαδρόμου πλευρᾶς καὶ μετὰ τοῦτο διὰ τοῦ μεταξὺ τῆς στοᾶς καὶ τῶν θερμῶν διαδρόμων εἰς τὸν χεῖμαρρον. Τὸ δάπεδον τοῦ τε βορείου διαδρόμου καὶ τῆς στοᾶς κατὰ τὰ ἀνατολικά εἶνε ἰσόπεδον εἰργασμένον. Τῶν ἐσωτερικῶν τῆς στοᾶς βατήρων (□ 0 79), ἐφ' ὧν ἴσταντο οἱ κίονες (Ἴωνικοί), οἱ μὲν ἴδρυντο ἐπὶ τοῦ βράχου, οἱ δὲ ἐπὶ ἰδίων ὑποβάσεων, δύο, πῶρον παρ' ἀλλήλους κειμένων πλάτος μὲν ἐχόντων 0 64, μῆκος δὲ διπλάσιον, 1 28, καὶ ἡ μὲν ἐκ δυσμῶν πρώτη ὑπόβασις ἔχει τοὺς πῶρους κατὰ πλάτος κειμένους, ἡγουν τὸν μὲν βορροῦθεν τὸν δὲ νοτόθεν, ἡ δὲ 3^η καὶ ἡ 4^η καὶ ἡ 5^η καὶ καὶ ἡ 8^η τὸν μὲν ἔχει δυσμόθεν, τὸν δὲ ἀνατολόθεν.

Ἐν τῷ ἀνατολικῷ τῆς στοᾶς δωματίῳ τὸ βόρειον μέρος τοῦ δαπέδου ἀποτελεῖ ὁ ἐκ βορρᾶ προεκτεινόμενος βράχος, ἐπὶ τούτῳ ἰσοπέδως, ὡς εἴρηται, εἰργασμένος. Ἐν τῇ βορροανατολικῇ γωνίᾳ τοῦ δωματίου σφίζονται ἐπὶ μαρμαρίνων ποδῶν ἔρειδόμενα δύο ἐπιμήκη μαρμάρινα τμήματα θρανίου (πλ. 0 445), ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ἐπιφανείας τοῦ αὐτόθι ἄνωθεν τῶν ὀρθοστατῶν ἕξ ὦμων, τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου ὡς εἰκάσαι, πλίνθων συγκειμένου μέρους διεσώθησαν λείψανα χρίματος ἐφ' οὗ ἔγνη γραπτῷ σπειρομαϊάνδρου, ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου (ΠΑΕ 1887 ⁶²). Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ θρανίου κεῖνται δύο λίθιναι βάσεις (0 89 × 0 405), ἐφ' ὧν ἴδρυνται διὰ καθέτων πλακῶν, λεοντοπόδων ὡς εἰκάσαι, ἔρειδομένη τράπεζα κεῖνται δὲ αἱ βάσεις αὗται ἐν τῷ βράχῳ ἐπιτηδὲς πρὸς τοῦτο τετμημένῳ· παρὰ τὰς βάσεις ταύτας ὁ βράχος εἶνε καὶ ἔμπροσθεν τοῦ βορείου μαρμαρίνου τμήματος λατομητός, ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι πρότερον ἢ τράπεζα ἔμελλε νὰ σταθῇ ἢ καὶ ἐσταθῇ ἔμπροσθεν τῆς βορείου πλευρᾶς, εἶτα δὲ ἰδρύθη ἔμπροσθεν τῆς ἀνατολικῆς. Τοιαύτη τράπεζα ὡς ἕξ ἄλλων δύο ὁμοίων βάσεων δηλοῦται, ἴστατο καὶ παρὰ τὸ νότιον τῆς ἀνατολικῆς τοῦ δωματίου πλευρᾶς. Ὅμοιοι δὲ τράπεζαι, ὡς ἕξ ἄλλης βάσεως (0 89 × 0 43, ὕψ. 0 26), οὐ κατὰ χώραν εὐρεθείσης, συνάγεται, ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ δωματίῳ, τῷ δυσμικῷ. Τοῦ προσώπου τῆς στοᾶς εὐρεθέντες οἱ σφόνδυλοι (Δωρικοὶ) νῦν εἰσι τεταγμένοι ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, τὰ δὲ κίονα καὶ τὰ ἐπιστύλια καὶ τὰ τούτων ἀντιθήματα καὶ τὰ τρίγλυφα καὶ τὰ γείσα ἐν τῇ στοᾷ παρὰ τὴν βορείου καὶ τὴν νοτίαν πλευράν· σφίζονται δὲ καὶ τινες ἄλλοι πῶροι, ὕψ. ὡς 0 425, πᾶχ. 0 305. Ἰσως κανονίδες (τοῦ τριγλύφου). Τῆς δὲ μέσης κιοστοιχίας (Ἴωνικῆς) οἱ σφόνδυλοι εἰσι νῦν τεταγμένοι ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν οἰκείων βάσεων. Ἐπὶ τοῦ Δωρικοῦ κιοκρανίου κεχάραται γράμμα Σ, ἐπὶ ἄλλου δὲ ΤΜ, ἐπὶ ἀντιθήματος ἐπιστυλίου Κ, ἐπὶ γείσου Κ. ἐπὶ δὲ μετόπης μέγα Θ (διαμ. 0 18), ἰσομέγεθες τοῖς ἐν IG VII 495 καὶ σ. 745 καὶ AE 1892 ⁵³ (82) γράμμασι προστεθῆτω ὅτι τὸ ἐπιστύλιον καὶ τὸ τούτου ἀντίθημα καὶ ἄλλου ἀντίθημα ἔχουσι πάχος ποδός (0 305).

Νοτόθεν τῆς στοᾶς κατὰ μῆκος σφίζονται ἐνιαχοῦ λείψανα τοῦ μαρμαρίνου ὄχετοῦ, δι' οὗ καὶ τὰ τῆς στέγης τῆς στοᾶς ὕδατα ἀπωχετεύοντο· τὰ μαρμάρινα τμήματα ἔχουσι πλάτος μὲν 0 755, διάρρουν δὲ 0 53, κατὰ τόπους δὲ (μετὰ κεντρον 9 20) φέρουσιν ἐνεγλυμμένην βαθεΐαν πύαλον. Νοτόθεν τοῦ μαρμαρίνου ὄχετοῦ σφίζονται λείψανα πηλίνου ὄχετοῦ πειοειδοῦς, ἀρχαιοτέρου, νοτόθεν δὲ τούτου λείψανα πωρίνου μετὰ πυάλων, προστεθήτω δὲ ὅτι ὁ ὄχετος οὗτος νοτόθεν τῆς ἐκ δυσμῶν 6^{ης} Ἰωνικῆς βάσεως τῆς στοᾶς δὲν φέρει πώρινον τμήμα, ἀλλ' αὐτὸς ὁ βράχος εἶνε ἐνιαυθα πρὸς τοῦτο ἐνεγλυμμένος.

400 κέ. Ἐν τῷ βορρᾶθεν τοῦ μουσείου ἀγρῷ, ὃν ἡ Ἀρχαιολογικὴ εἰταιρεία ἠγόρασε τῷ 1925 παρὰ τῶν κληρονόμων Δ. Λούπη, ἡ σκαφὴ ἐχώρησε βορρᾶθεν τοῦ τῷ 1924 ἀναφανέντος ἐπιμήκους βορρανατολικοῦ χώρου, ὅστις ἔφερεν ἐν διστοιχίᾳ ὀρθοστάτας, ὧν εἷς ἔχει ὕψ. 0 69, πλ. 1 30, παχ. 0 26, ἀποκαλύπτονται δὲ τέσσαρα δωμάτια, ὧν δύο μὲν ἐν τῷ μέσῳ (βόρειον καὶ νότιον, πλ. ἔνδον 4 71), κοινοῦντα διὰ θυρώματος (πλ. 1 20), ἐν δὲ ἑκατέρωθεν (ἔνδον μῆκος βορρονότιον 5 75, πλ. 4 90). Τῶν εἰρημένων μέσων δωματίων τὸ μὲν νότιον ἔχει ἔνδον μῆκος βορρονότιον 4 75, τὸ δὲ βόρειον (ἔνδον μῆκος βορρονότιον 3 μ) εἶνε φκωδομημένον διὰ πωρίνων ὀγκολίθων ἰσοδομικῶς (σφίζονται τρεῖς δόμοι, ὕψ. 1 50), ἐπικεχρισμένων διὰ κονιάματος καλῶς σφισμένου, καὶ διὰ τοίχων ἐνιαχοῦ λιθίνων μονοστοίχων ἢ διστοιχίων. Ἄλλα ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ οἰκοδομήματα μένουσιν ἄσκαφα.

Νομίσματα ἐκ τοῦ Ἀμφιάρειου κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ Νομισματικῷ μουσείῳ τὰ μὲν 1770 (1768 χαλκᾶ καὶ δύο ἀργυρᾶ) ἐκ προτέρων σκαφείων, τὰ δὲ 1793, ὧν 23 (χαλκᾶ) ἐκ τῆς τοῦ 1925.

B. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἐσυνεχίσθη ἡ ἔρευνα τῆς ἀνευρεθείσης πέρυσι μεγάλης χριστιανικῆς βασιλικῆς τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν, τὴν σημασίαν τῆς ὁποίας ἐξέθηκα ἤδη ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει μου.

Ἐφέτος περιορίσθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀποχωμάτωσιν τοῦ αἰθρίου τοῦ ναοῦ, ὅπερ εἶχε καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπίχωσιν (μέχρι δύο μέτρων).

Ἡ ἔρευνα τούτου ἔφερεν εἰς φῶς οἰκοδόμημα ἰδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον. Ἐκτείνεται δηλαδὴ πρὸ τοῦ νάρθηκος τετραγώνον κτίσμα (20×20 μ), ὅπερ ἔχει ἐν τῷ μέσῳ περιστύλιον σχηματίζον τοξοειδῆ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ